

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

**СИЛВИЯ КОЕВА. МАНИПУЛАТИВЕН ПОТЕНЦИАЛ НА СРЕДСТВОТА
ЗА КВАНТИФИКАЦИЯ В СЪВРЕМЕННИЯ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК**
ВЕЛИКО ТЪРНОВО, УИ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“, 2017, 373 с.

**SILVIA KOEVA. MANIPULATIVE POTENTIAL OF THE MEANS
OF QUANTIFICATION IN CONTEMPORARY BULGARIAN**
VELIKO TARNOVO, STS. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY PRESS, 2017, 373 P.

The monograph deals with the language of internet media. The subject of the study are the means of quantification in Bulgarian as a means of manipulation in the language of the media.

Книгата на Силвия Коева, млада изследователка от Великотърновския университет, е посветена на езика на медийното интернет пространство. Езикът на медиите е търсен и модерен обект на научни изследвания. Това съвсем не е случайно. Живеем в ерата на информационното общество. Новите средства за информация и комуникация имат изключително влияние в съвременния свят. Десетки телевизии, електронни сайтове и печатни издания ни заливат с информация, за съжаление, понякога лъжлива и манипулативна. Вниманието на изследователката е насочено именно към този недостатъчно изследван аспект на медийния език – анализ на езиковите средства за манипулация.

Избраната тема е актуална и подчертано интердисциплинарна. Разглежда се явление, което се осъществява чрез лингвистични средства в медиен дискурс. Така че изборът на темата има както теоретично, така и практическо значение. В работата аналитично и пространно се характеризират основни въпроси, свързани с медийното въздействие и ролята му при формиране на общественото мнение. Акцентира се върху особеностите и предимствата на новите информационни и комуникационни технологии за осъществяване на определено въздействие върху масовата аудитория.

Трудът се състои от увод, три глави, заключение, три приложения и библиография и обхваща общо 371 стр. Обект на анализ са проблеми, които засягат лингвистиката (в частност лингвопрагматиката) и медиазнанието – област, сполучливо наречена медиалингвистика. Това определя и структурата на работата. Отделни части представят основните теоретични постановки, върху които се изгражда трудът. В Увода, доста пространен и съдържателен, се акцентира върху актуалността на проблематиката. Подробно се разглежда проблемът за манипулацията чрез средствата за масова информация, като се проследяват основните чуждестранни и български научни изследвания както върху езика на медиите, така и върху манипулацията.

Материалът, върху който е направено изследването, е извлечен от електронни сайтове, определени въз основа на конкретни и коректни критерии за популярност и влияние.

Авторката добре изяснява обекта, предмета, целта и задачите на изследването. Използваният метод на изследване – дискурсивен анализ, конкретизиран като критически анализ на дискурса, е набелязан в Увода и изяснен подробно в първа глава. Авторката успешно комбинира различни подходи на метода *критически анализ на дискурса* – диалектико-релационния подход при анализа на дискурса на Н. Феъркълф и социално-историческия дискурсен анализ на Р. Водак. Така е намерен най-подходящият подход за изследване на манипулацията в медиите чрез езикови средства.

Анализът на количествените значения, използвани манипулативно, е функционален, т.е. върви се от съдържанието към формата, от количествената семантика към средствата за нейното изразяване. Това позволява да се опише изключителното многообразие от езикови експликатори на определено значение.

Първа глава представя основните понятия на лингвистичната прагматика, необходими за изследването: речева комуникация, речево въздействие, същност и видове, като се достига до дефиниране на манипулацията като „реализирано скрито преднамерено манипулативно въздействие“. Анализират се същността на манипулативното въздействие и инструментите за осъществяването му, сред които се открояват лингвистичните инструменти. Разглеждат се предпоставките за манипулативно речево въздействие.

Във втора глава се изяснява теоретичната основа, свързана с категорията *количество*, и средствата за квантификация. Авторката познава много добре научните изследвания в тази област, представя ги аналитично и критично, което ѝ позволява да ги използва успешно в следващата глава на работата.

Третата глава е същностната част на изследването. В нея, на основата на събран езиков материал, се разкриват и анализират манипулативните употреби на средствата за квантификация. Теоретичните постановки в предходните глави и най-вече формулираната за българския език и приета от авторката система от количествени значения се прилагат практически именно в тази глава. Изложението се характеризира с много добър стил и език. Авторката притежава добри анализаторски способности. Всъщност именно тази част, макар че е с практическа насоченост, е приносна за езикознанието.

На основата на схващанията за характера на категорията *количество* в изследването се приема теоретичен модел, който позволява да бъде извършен анализ на манипулативната употреба на всички типове квантификатори. Обхваща се квантитативността на предмети, процеси и признаци, т.е. представя се онтологичната количествена триада. Това широко схващане на количеството, при което в тази категория се включва и категорията *степен*, е удобно за целите на изследването. Макар че то влиза в известни противоречия с изследователите на категориите *количество* и *степен* в българския език, не отричам неговата целесъобразност. Обединяването на тези категории е добре мотивирано в изследването.

Силвия Коева основателно приема полевата структура на функционално-семантичната категория *количество* и подчинява анализа на материала на идеята за ядро и периферия на категорията. В нейния модел обаче е извършено стесняване на ядрото и разширяване на периферията на полето в сравнение с предходни изследвания на категорията. Реализацията на това ново структуриране предизвиква въпроси. Въз основа на какъв или какви семантични признаци е очертано ядрото? Защо количествената характеристика в пример като *200 души дойдоха* се отнася към ядрото, а тази в примера *Едва 200 души дойдоха* – към периферията? Ядрото на категорията *количество* е добре характеризирано откъм плана на изразяване, посочени са характерните експликатори на количествени значения, но недостатъчно откъм плана на съдържание. Смятам, че всички случаи с манипулативно използване на количествени значения с разделни множества трябва да се разглеждат в ядрото. Към периферията трябва да останат тези, свързани с количествена характеристика, изразявана от сборни множества и веществени субстанции. Като се има предвид колко спорен е проблемът за границите на ядрото и периферията на категорията *количество*, разглеждам въпросите си като част от продължаваща дискусия.

Макар и да съществуват спорни въпроси по този модел, това не се е отразило върху изпълнението на същинската задача – проучване на манипулациите с квантификаторите. Всъщност в конкретния анализ авторката оперира с количествени значения и тяхната преднамерена заменяемост. А това тя реализира успешно.

Силвия Коева основателно приема тезата, че езикови средства с основна манипулативна функция няма, а съществува манипулативно използване на такива средства. Според нея почти всички езикови инструменти могат да бъдат употребени за осъществяване на манипулативно речево въздействие, като се предпочитат тези, които предполагат вариативна интерпретация.

При изследването на отношението между квантификацията и прагматиката авторката се опира на предходните изследвания в тази област, като заслужено внимание отделя на наблюденията и изводите на Стефан Гърдев.

Количествените характеристики и манипулациите с тях се разглеждат в широк контекст, както и във връзка със ситуацията, тъй като от контекста и конситуацията зависи семантичната им интерпретация. Това се отнася не само за прототипните количествени изразители, но и за дискурсивните думи, свързани с количествени значения (наречия, частици и др.).

Анализът на материала е извършен задълбочено и компетентно. Разглежда се манипулативното използване на средствата за квантификация с различно количествено значение – свързани с количеството на предмети, процеси и признаци, като се установява, че се манипулира най-вече със средствата за голямо количество. Обикнат вид манипулация е преувеличаването, формулирано като тенденция. Установява се, че най-често за медийна манипулация се използват средствата за квантификация в пространството, тъй като българският език разполага с най-богата система от средства за изразяване на количество на предметите. При манипулиране със средствата за изразяване на количество на признаците най-често се прибягва до средствата за изразяване на релативни степен – най-вече суперлативи. При анализа на манипулацията се търси вза-

имната връзка между различните видове количествени значения – средствата за изразяване на степен обикновено са свързани със средствата за изразяване на количество на предметите или действията. В анализа са посочени неописвани досега в литературата квантифициращи средства – дискурсивни думи и конструкции, използвани манипулативно. Анализът е съобразен с фреквентността на манипулативните употреби. Направена е низходяща систематизация на манипулативните употреби по теми.

Наблюденията и изводите, направени в изследването имат, от една страна, теоретично значение, от друга – значение за медийната практика. Познаването на манипулативните механизми би могло да бъдат коректив за добрата журналистика.

Трудът на Силвия Коева разкрива в нов аспект функционално-семантичната категория количество. Чрез анализ на богат емпиричен материал е анализирана една характерна за нашето съвремие практика – манипулативно да се използват в медиите средствата за квантификация, най-често за да се създаде търсена нагласа, да се предизвика необходимият отзвук на дадена новина. В работата си авторката показва научна добросъвестност, умение да проучва задълбочено проблемите и да анализира детайлно. Тя е изпълнила успешно задачите, поставени пред изследването.

✉ *Проф. д.ф.н. Лилия Крумова-Цветкова*
Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Prof. Lilia Krumova-Tsvetkova, DSc*
Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod blvd., bldg. 17, Sofia 1113, Bulgaria